

Venstre stiller sig stadig nye opgaver (2)

Taler
Gunnar Knudsen

Dato
10 mars 1908

Sted
Stortinget

Omstendigheter
Trontaledebatt

- 1 Jeg havde ikke tenkt at tage ordet igjen før lidt senere, men naar ingen anden har forlangt ordet, vil jeg benytte anledningen til at udtale nogle faa ord i anledning af, hvad statsministeren nu har anført. Jeg maa sige, jeg er ikke klogere nu, efter at den ærede statsminister har havt ordet, end jeg var, før han forlangte det. Jeg
- 5 synes nu at have faaet bekræftet den opfatning, som jeg antydede, idet jeg havde ordet, at i virkeligheden var det ikke regjeringens mening et gjøre nogen vending mod venstre, men at det var regjeringens mening at fortsætte statsminister Michelsens politik med støtte af høire og en del af venstre saaledes som i forrige periode - jeg er nærmest blevet bestyrket i den opfatning ved de udtalelser, som
- 10 er kommet fra statsministeren. Og det kan jeg finde rimelig; jeg finner det saa meget mere rimelig som de udtalelser, som er kommet fra statsministeren, om venstres politik og politik i det hele taget, om samarbeide mellem partierne o. s. v. forekommer mig ganske eiendommelige. Naar statsministeren f.eks. anførte som eksempel paa leiligheder, hvor partierne har kunnet samarbeide, 1905 og
- 15 1895 og nu sidst med hensyn til traktaten, saa maa jeg spørge: hvad er dog dette andet end udenrigske spørmaal? Naar statsministeren kan søge at fremstille dette som et udslag af den - om jeg kan kalde det - paa en maade nye retning, som skal betegne det foregaaende og nuværende ministerium, at partierne kan samarbeide om udenrigske spørmaal, da viser det, at han i sin tankegang ikke er
- 20 kommet længere, end vi var i unionstiden, for i unionstiden var det saadan, at om udenrigske spørmaal kunde vi ikke arbeide sammen. Naar partierne i 1895 og 1903 ikke kunde arbeide sammen, saa var det, fordi unionen var opfattet som en integrerende del af Norge af det ene parti, af høire. Men denne besynderlige opfatning eksisterer jo ikke længere. Unionen er opløst, og enhver behandling af
- 25 forhold til andre lande er udenlandske spørmaal, og i udenlandske spørmaal er det skik og brug i alle lande og faar sandelig blive det her ogsaa at nationen staar samlet.

30 Man kan naturligvis kritisere den sidste afsluttede traktat, den kan blive kritiseret. Men naar kritiken er afgivet, stemmer selv kritikerne for den, fordi man mener, at naar det gjælder udlandet, skal nationen staa samlet; der skal ikke være partier, naar det gjælder forholdet til andet land. Saapas fædrelandsfølelse skulde man dog kunne vente hos enhver, hvilket parti han saa tilhører. Saa har
35 ikke statsministeren andet eksempel at anføre for samarbeide mellem partierne, synes jeg, at det er betegnende for opfatningerne. Skatteloven af 1881 var ikke noget heldig eksempel. Den skattelov kom i stand ved et kompromis lige overfor en regering, som erklærede ikke at ville sanktionere loven, medmindre den fik den og den lydelse. Det var ikke samarbeide mellem partierne, men et ret og slet
40 kompromis med den daværende regering, som ikke var nogen parlamentarisk regering og som kunde optræde paa den maade.

Statsministerens udtalelser med hensyn til venstre og venstres opfatning - derom skal jeg alene sige det, at det, som til enhver tid bestemmer, hvad venstre og
45 venstres opfatning er, det er venstres organisation. Det er hverken de gamle vensternænd eller de unge venstremænd eller grupper eller enkelte personer, men det er venstres organisation. Og venstres organisation har været samlet iaar - 80 mand fra ligesaa mange valgkredse, en noksaa repræsentativ forsamling, tror jeg. Og det er venstres organisation, som har udtalt sig saaledes, som jeg
50 refererede det, sidst jeg havde ordet. Jeg tror ikke, det nytter statsministeren at prøve at haane den gruppe, jeg tilhører, og som nu udgjør stortingets venstre, paa den maade, som han gjorde; det vil ikke nytte noget. Det forekommer mig noksaa betegnende i det hele taget for den ærede statsministers stilling til venstrepolltiken, naar han kan udtale sig paa den maade, som han gjorde - jeg
55 havde ikke ventet det. Det sagdes om de to sager, jeg nævnte fra forrige session, regeringens og venstres stilling til dem - at det var ikke politiske spørgsmål. Ja, der har vi atter denne opfatning. Den ærede statsminister synes at dvele i en gammel opfatning af, hvad der er venstrepolitik. Venstre har - efter som tiden gaar - stadig nye opgaver, det stiller sig stadig nye opgaver til løsning. Efter som
60 de gamle er løst og falder bort, tager man nye op. Venstre kan ikke dvæle ved eller slaa sig til ro med de opgaver, som allerede er gennemført - saasom venstres unionspolitik, stemmeretspolitik o. s. v. Det er opgaver, som er løst, og nu stilles der nye opgaver. Nu er det netop, der stilles venstre nye opgaver. Det er med hensyn til løsningen af de økonomiske og sociale spørgsmål her i landet. Og, da
65 tror jeg nok, at hvad enten det billiges fra regeringens side eller ikke, vil det vise sig, at venstres organisation tager sin stilling og forfægter den paa en saadan

maade og ved de midler, som den anser rigtige til landets gavn, landets og folkets gavn. Det er derom, der er spørgsmaal - hvad der er til landets og folkets gavn.

70

Jeg vil naturligvis ikke underkjende regeringens opfatning af de spørgsmaal, høires ligesaa lidt som socialisternes. Hver maa have sin opfatning - det vil jeg ikke benegte. Men naar venstres organisation hævder en bestemt opfatning, saa er det venstres opfatning. Det kan ikke nytte den ærede statsminister eller nogen
75 anden gammel venstremand at komme og fortælle, at det er noget, som en gruppe eller en eller anden har fundet paa; det vil ikke nytte. Saa mener den ærede statsminister, at Mjössagens afgjørelse var et forholdsvis ubetydeligt spørgsmaal, et rent praktisk spørgsmaal, og at forsikringssagens afgjørelse egentlig var et spørgsmaal om, hvorvidt det var en stortingskomite eller regjeringen, som
80 skulde regjere. Nei, naar statsministeren har kunnet tilegne sig denne opfatning, fremholde den, forfegte den, tror jeg, det vil vise sig, at han har seet overmaade grundt, slet ikke fulgt med i, hvad der foregik i forrige session her i tinget. Mjössagen var en overordentlig vigtig afgjørelse, og den satte sit stempel i den paafølgende forandring i vasdragsloven. Og den blev gennemført mod
85 regeringens protest.

Den ærede statsminister udtalte tilslut, at han ikke kunde akseptere det forslag til udtalelse, som jeg har fremsat. Jeg har heller ikke ventet det. Jeg har den opfatning, at man kan ikke i det store og hele have den tillid til regeringens
90 politik, at det efter den opfatning, som jeg og mine meningsfæller har af landets udvikling, er til landets gavn, at den bliver staaende. Og det er en selvfølge, at vi ønsker at faa et flertal for den udtalelse, som er fremsat, og vi rømmer ikke fra kamppladsen. Er det vor pligt at tage de konsekvenser, som maatte følge af, at der blev et flertal for forslaget til udtalelse, saa aksepterer vi den. Men om det
95 paa den anden side - hvad der er det sandsynligste - intet flertal faar, saa er det os med hensyn til selve fremsættelsen af forslaget ganske ligegyldig. Det er ikke afgjørende for os at faa landets styre i vore hænder. Vi mener, det vilde være til landets gavn, om vi fik det; men det er ikke afgjørende. Men hvad der er afgjørende for os, er, at faa greie og klare linjer, navnlig af hensyn til den
100 fremtidige udvikling her i landet. Jeg tror, at for den fremtidige politiske udvikling her i landet, er den en formelig fare, denne kartelpolitik eller, hvad jeg vil kalde det, denne samrøringspolitik, som statsministeren forsøger fremdeles at ville hevde.

105 Vi vil have gjærderne op igjen. Det er aldrig godt mellem naboer, at gjærderne

falder ned; det er bedst at holde gjærderne oppe. Det hindrer ikke, at der kan være samarbeide eller godt venskab, og det skal ikke hindre, at vi, som staar i opposition til regjeringen - vi er en loyal opposition - skal behandle enhver proposition, som kommer her, efter sit eget saglige indhold, uden spor af politisk bismag, som tilfældet var ogsaa i forrige session. Hver eneste sag, som blev forelagt, blev behandlet ud fra rent saglige hensyn. Og det tør jeg love paa egne vegne, og jeg tror ogsaa paa meningsfællers vegne, i fremtiden ogsaa skal ske. Men hvad vi ikke vil være med paa, det er denne - jeg vil kalde det lempning af den ene ligeoverfor den anden, at slaa af og lægge til for at faa enighed. Det er det farligste af alt; for man faar et mixtum compositum, som hverken er godt eller gavnlig.

Den ærede statsminister henviste til den sidst forelagte koncessionslov. I grunden synes jeg, det er ganske betegnende med hensyn til denne koncessionslov. Der sidder en departemental komite og arbejder og fremlægger forslag om en saadan lov. Naar saa denne lov kommer til behandling i regjeringen, og den departementale komites formand er kommet ind i regjeringen som justisminister - og han kalder sig ikke venstremand; han tog atstand fra venstres program ved sidste valg - men det viser sig dog, at naar han er kommet ind i regjeringen, er denne mere konservativ, end han var; han har maattet slaa af ikke ganske lidet paa de krav, som han stillede op som formand for den departementale koncessionslovkomite. Det er ganske betegnende for situationen. Jeg finder f. eks., at den departementale komite tager ordet for, at man burde gjøre her i landet, som man har gjort i Tyskland: staten burde lægge beslag paa visse gruber. I Tyskland er det kul; heroppe foreslog komiteen, at staten skulde lægge beslag paa visse jernfelter af hensyn til efterkommerne og fremtiden. Det heder: «Komiteen mener at maatte henstille til overveielse, om man ikke burde se tiden an noget, inden der meddeles yderligere koncessioner til drift af disse jernfelter til udlændinger, og man kan ikke undlade ved samme leilighed at udkaste den tanke, om det ikke vilde være det rigtigste i statsøkonomisk henseende at gjøre disse jernmalmfelter til gjenstand for speciallovgivning i lighed med Kongsbergfeltet» o. s. v. Og saa henvises der til Tyskland. Men man ser intet til dette i propositionen; det er forsvundet. Men ikke nok med dette; men der er enkelte andre ting ogsaa vedkommende bergverkslovgivningen, hvor handelsdepartementet i en længere skrivelse til justisdepartementet hevder, at komiteen har været for streng, og hvor de har maattet gjøre afslag. Jeg har ikke den opfatning, at komiteen har været for streng; jeg har den opfatning, at komiteen ikke har gaaet langt nok, og jeg er ikke

alene om denne. Der blev fremsat et forslag ifjor, som gik videre. Det er meget mulig, at dette forslag var vel vidtgaaende - det blev fremsat som et forslag til overveielse. Men at retningen var rigtig, det kan jeg ikke være i tvil om. Det gjaldt navnlig indførelsen af koncessionssystemet. Men handelsdepartementet
150 synes at have den opfatning, at det gjaldt hurtigst mulig at faa disse gruber og felter i drift, at faa vore fjelde tømt for malm. Det siger, at da man i en nær fremtid ikke kan gaa ud fra, at norsk indsigt og norsk kapital vil give sig i kast med at udnytte disse felter, faar man slippe udlendingerne til. Dørene op! Jeg synes, det er en noksaa trist opfatning. Fordi om ikke i en nær fremtid - i en nær
155 fremtid, staar der - norsk kapital og norsk indsigt staar ferdige til at tage fat paa bergverksdriften en gros her i landet, saa skal man uden videre slippe den udenlandske kapital løs. Jeg vil spørge: naar norsk teknisk indsigt, naar norsk kapital staar rede til at tage fat paa grubedriften her i landet, hvad skal de da tage fat paa, naar udlændingerne har faaet de bedste grubar og felter? Det bliver en
160 mager opgave for vore etterkommere. Skal den retning fremdeles blive staaende og regjeringen en masse give koncessioner til udlændingerne, er jeg bange for, at vore efterkommere ikke vil komme til at give nutiden anerkjendelse for, hvad den har gjort. Jeg er bange for, at meningerne og udtalelserne kan komme til at falde haarde. Jeg vil ialfald ikke være med paa det, og jeg vil ved min
165 stemmegivning ogsaa give udtryk for min opfatning deraf.

Kilde

Stortingstidende 1908, s. 713-716

URI

170 <https://www.virksommeord.no/tale/venstre-stiller-sig-stadig-nye-opgaver-2>

175

180